

ЮВІЛЕЙ УЧИТЕЛЯ

(До 70-річчя від дня народження Т. М. Розумик)

невтомний творчий пошук, високу вимогливість до себе і до студентів, прагнення побачити плоди своєї праці. Згадуються слова Ліни Костенко: «Коли в

Ці рядки пишуться у ювілейні дні нашої старшої колеги — Тамари Матвіївни Розумик, доцента кафедри української мови Ужгородського національного університету. Цифра вражаюча – 70! Мудра і гарна дата, якій можна позаздрити, особливо якщо знаєш невичерпний магнетизм і привабливість особистості,

людини є народ, тоді вона уже людина...» У Тамари Матвіївни Розумик є справа, якій вона служить усе життя, — це українська мова. Невмирущість цієї теми засвідчена віками, біль від її потоптань і радість від оновлення, збагачення і функціональної значущості рідної мови спонукають вкладати в кожне Слово частину власної душі. Особливо в наш час, коли нерозумні і недалекоглядні політики прагнуть роз'єднати Україну за національною ознакою, приписати українській мові меншовартість у порівнянні з мовою російською. Але ж відомо, що комплекс меншовартості – це гірша хвороба, ніж манія величі... До речі, це теж слова Ліни Костенко. У Тамари Матвіївни Розумик на кафедрі української мови Ужгородського національного університету були гідні наставники і колеги — проф. Й.О.Дзендзелівський, проф. В.І.Добош, доц. К.Й.Галас... Їхня невтомна плодотворна діяльність на ниві української мови та її закарпатських говірок

без зайвих спонукань була найкращим стимулом для майбутнього філолога. Адже у справжніх Учителів і учні достойні...

Народжена на порозі весни, 26 лютого 1941 року, особливого року для нашої Вітчизни, на мальовничій Вінниччині, у гарній роботящій сім'ї. Село на Ямпільщині називалося спочатку Нечуївка, потім Петрівське, в якому вона народилася. Тато, Матвій Никонорович, був учителем, мама, Параска Омелянівна, працювала в колгоспі. Кажуть, зима довго не здавалася, сніги стояли такі, що записати новонароджену у районному центрі змогли аж 9 квітня. Тож із тих часів у Тамари Матвіївни два дні народження. Кажуть, має вона й третій день народження, проте це дуже своє...

Після закінчення з медаллю Виля-Ярузької середньої школи Чернівецького району Вінницької області у 1957 році молода талановита дівчина стала студенткою українського відділення філологічного факультету Ужгородського державного університету. Окрилена знаннями, прагнула до більшого. Тому, після закінчення з відзнакою університету у 1962 році, встигла попрацювати кілька місяців відповідно до направлення у Рівнянській середній школі Могилів-Подільського району на Вінниччині, а вже у жовтні, склавши успішно конкурсні іспити, стала аспіранткою кафедри української мови в Ужгородському університеті.

Керівником її дисертаційного дослідження, присвяченого одній з найцікавіших за своїм походженням частині мови — прислівнику та процесам адвербіалізації в сучасній українській літературній мові, був призначений відомий мовознавець Йосип Олексійович Дзендзелівський.

У 1967 році після закінчення аспірантури Т.М.Розумик стала асистентом кафедри української мови, а в 1969 році — старшим викладачем кафедри. Дисертацію «Адвербіалізація в сучасній українській літературній мові» Т.М.Розумик успішно захистила у 1974 році. Оponentами у неї були фундатор української дериватологічної школи проф. І.І.Ковалик та доцент, к.ф.н. Г.С.Токар. У червні 1975 року її було обрано на посаду доцента кафедри української мови. На цій посаді Т.М.Розумик працює й досі. Вона опрацювала і викладала всі навчальні дисципліни, які читалися на кафедрі, крім діалектології, яку Тамара Матвіївна заново «пройшла» з аспіранткою...

Любов до прислівника, його багатства та багатоманітних форм залишилася на все життя. Тамара Матвіївна глибоко і досконало знає граматику сучасної української літературної мови, морфологію якої викладає на другому курсі українського відділення. Її зацікавленість стала мотивом до багатьох десятків наукових досліджень, присвячених прислівнику в літературній українській мові та закарпатських говірках, що надруковані у наукових виданнях Ужгорода, Києва, Тернополя, Москви, Гомеля. Назвемо лише основні: «Частини мови та перехідність у системі частин мови» (1966), «Адвербіалізація словоформ орудного відмінка місця» (1967), «Адвербіалізація словоформ орудного від-

мінка часу» (1967), «Адвербіалізація іменникових словоформ родового відмінка» (1969), «Адвербіалізація конструкцій до + род. відмінок зі значенням місця» (1969), «До питання визначення процесу адвербіалізації» (1970), «Сполучення іменника з прийменником **на** і однозвучні з ними прислівники» (1974), «До питання збору й вивчення діалектних прислівників» (1978). Тема діалектних прислівників виявилася вдячною для дослідниці. З'явилися публікації «Лексико-семантичні особливості прислівників місця в говорах Українських Карпат» (1978), «Традиційне й нове у вивченні прислівників в українській мові» (1980), «Лексика на позначення понять, пов'язаних із частинами доби, у говорах Українських Карпат» (1982), «Прислівникова лексика в українських говорах району Карпат» (1982), «Лексико-семантические и грамматические преобразования в адвербиализованных формах творительного падежа» (1984).

Любов до слова, особливостей його звучання, глибокої мовної напруги та засобів вираження мовної експресії лежать в основі праць «Особливості Шевченкового звукопису» (1989), «Прислівникова лексика у словнику Я.Головацького» (1989), «Олександр Духнович про культуру поведінки і мовний етикет» (1990), «Глибини Стефаніковського «Серця» (1992), «Спостереження над мовою газети «Новини Закарпаття» (1992).

Дослідження над українським прислівником та його історією призвели до потреби узагальнення широкого емпіричного матеріалу, накопиченого роками пошуків, у працях Т.М.Розумик «О концепции освещения наречий в описательных грамматиках» (1991), «Специфика лексического значения у прислівниках» (1995), «До проблеми дериватологічної систематизації прислівника» (2001), а також «Теоретична морфологія української мови: лінгвістичний дискурс» (2005).

Тамара Матвіївна любить усе нове і прогресивне. Сказати, що вона бездоганно освоїла комп'ютер і безліч найрізноманітніших програм, було б надто мало. До того ж вона дуже смілива і в розробці спецдисциплін, присвячених комп'ютерним можливостям, і це — на факультеті, де нема комп'ютерного класу, де не підключений інтернет для студентів (і викладачів!), тож спеціальні аудиторії розшукувались нею де завгодно і як завгодно. Назву лише спецкурс «Використання комп'ютерних технологій при вивченні української мови», а є ще й інші — «Мовно-естетичний аналіз художніх творів», є гарний семінар з мовного перекладу, є спецкурс про перехідні явища в системі частин мови...

Про майстерність Тамари Матвіївни як справжнього сучасного фотомитця може розказати кожен, хто отримав від неї фото (чи шаржі) як подарунки на Дні народження, вітальні адреси на ювілеї...

Вона гарно малює, виготовлені нею газети, оголошення привертають увагу. Одна з таких останніх незвично багатих інформаційно газет, пре-красно оформлена, із застосуванням комп'ютера,

присвячена Дню української мови, висить на почесному місці на філологічному факультеті, окремі частини з газети оновлюються, а деякі навіть «пропадають», тож Тамара Матвіївна терпеливо відновлює те, що пригодилося комусь. З її графіки запам'яталася Програма наукових читань до відзначення 90-ої річниці від дня народження проф. Й.О.Дзєндзелівського 17 лютого 2011 року з портретом ученого. До речі, сам портрет ученого, виготовлений нею зі звичайної фотографії, висить тепер на кафедрі української мови... А були ж ще й інші роботи — портрет І.Франка до ювілейної збірки, портрети К.Й.Галаса, В.І.Добоша до пам'ятних дат, художнє оформлення матеріалів науково-практичної конференції «Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні» (Ужгород, 1992). Усе це треба зібрати і зберегти, бо це прояви великої любові і творчості.

Кожен з молодших колег, потрапляючи на нашу кафедру, відчув на собі готовність Тамари Матвіївни допомогти. Це виявляється у всьому — від запрошень на власні пари, пропозицій щодо добору літератури, підключення до реального процесу перевірки й оцінювання знань, постійної готовності замінити хворого... Цю школу пройшли всі, сподіваємось, не на марне. Посіяне добро повинно давати плоди.

Науковість, творчість пронизують усе життя Тамари Матвіївни Розумик. Коли професор Й.О.Дзєндзелівський перестав працювати на кафедрі, то попросив Тамару Матвіївну керувати дисертацією Галини Шумицької з діалектного словотвору лемків. У цей же час після тривалої хвороби проф. В.І.Лавера на кафедрі залишалася ще одна колишня його аспірантка, Віталія Папіш. Вона звернулася до кафедри з проханням допомогти їй, хоча реальних годин на таке керівництво вже не було. І Тамара Матвіївна погодилась. Скільки часу, скільки пошуків!.. Можливо, щось з роками кимось і забувається, проте формулювання і назва теми, система оцінки й аналізу складних мовних явищ, оцінювання написаного тексту дисертації, автореферат, пошуки опонентів — усе це було. Як і успішний захист обох дисертацій — «Словотвір апелятивних іменників у північнолемківських говірках української мови» Г.В.Шумицької у 2001 році та «Семантико-функціональна природа фразеологізмів у художній прозі закарпатоукраїнських письменників (40-90 рр. XX ст.)» В.А.Папіш у 2004 році. Так що сьогодні колишні кафедральні аспірантки Г.В.Шумицька й В.А.Папіш уже й доценти.

Т.М.Розумик — автор багатьох рецензій, методичних посібників з вивчення морфології сучасної української літературної мови.

Дбаючи про високий рівень викладання української мови не лише у вищих навчальних закладах, Т. М. Розумик активно працює з учитель-

ськими колективами над укладанням підручників для шкіл з угорською мовою навчання, що надзвичайно актуальне в умовах Закарпаття. Так, у Львові, у видавництві «Світ» вийшов 2005 року (із перевиданням у 2009 р.) підручник «Українська мова: Підручник для 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів з угорською мовою навчання», а 2007 року там само — підручник «Українська мова: Підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів з угорською мовою навчання». Серед учителів — К.М.Лавер, О.М.Пензова, М.М.Пинзеник, Л.М.Капко, а очолювала колектив Т. М. Розумик. Вона ж написала статтю «Засади новостворених чинних підручників з української мови для 5 і 7 класів з угорською мовою навчання» (2009), в якій узагальнила набутий і використаний досвід.

Важлива і відповідальна робота чекала на кафедру у зв'язку із запровадженням тестового контролю знань випускників під час вступних іспитів. Члени кафедри, уклавши кілька тисяч різноманітних тестових завдань з усіх розділів курсу сучасної української літературної мови — від фонетики до стилістики, добивалися під керівництвом невтомної та енергійної Тамари Матвіївни точності, правильності запитань і відповідей. Їй належить і створення всього комплексу завдань для випускників. Так що посібником «Українська мова: Конкурсні тестові завдання для вступників» (Ужгород, 2006; перевидання 2007, 2008 рр.) скористалися тисячі абітурієнтів...

А ще Тамара Матвіївна — звичайна любляча мама і бабуся двох неймовірних онучок, Катерини та Ліночки, добра сестра... Син Ігор та невістка Надія — лікарі.

Святкуючи ювілей Тамари Матвіївни Розумик, її вітали колеги, студентські друзі, рідні, а студенти-україністи 2-5 курсів зробили справжню композицію з квітів, щирих вітань, були прочитані вірші про мову, співалися гарні пісні на її честь. Це було зворушливо і щиро. Віримо, що людині з талантом і призначенням, як у Тамари Матвіївни Розумик, — служити рідному Слову, судилася Доля. Сподіваємось, довга і щаслива. З роси і води Вам, дорога Тамаро Матвіївно! Міцного здоров'я, оптимізму, творчої наснаги, любові від людей!

А закінчити хочемо рядками Ліни Костенко:

Було нам важко і було нам зле,

І західно, і східно.

Було безвихідно. Але

Нам не було негідно.

І це, напевно, головне.

Якої ще фортуни?

Не відступитися. І не

покласти лжу на струни.

Галина Вовченко,

доцент кафедри української мови УжНУ